

Mot bakgrund av den senaste tidens övergrepp på den svarta befolkningen i Soweto tar statsminister Olof Palme upp situationen i Södra Afrika. Människor som söker fred och framsteg och endast möts med förtryck och exploatering kommer till slut att tillgripa våld. I takt med de ökande utländska investeringarna ökar också risken för stormaktsinblandning i en

eventuell konflikt.

I detta läge måste den europeiska socialdemokratin aktivt stödja befrielseörelserna och de fria nationerna i Södra Afrika, framhåller Olof Palme. I artikeln tar han upp sex områden av central betydelse för en politik riktad mot diktaturerna i Sydafrika och Rhodesia.



Socialdemokratin och befrielsekampen i Södra Afrika

av *Olof Palme*

Stundom läser vi internationella jämförelser över levnadsstandarden och levnadsnivån i olika länder. Sverige belägger alltid en tätposition. Den har under senare år snarast befästs. De i och för sig bräckliga jämförelserna tyder på att vi nu passerat Förenta Staterna när det gäller den genomsnittliga levnadsstandarden. Samma tätposition finner man när det gäller antalet bilar, TV-apparater, hushållsmaskiner, utbildningsnivån och bostadsstandarden.

Vi är således en jämförelsevis rik nation.

Det beror på att ett arbetssamt folk kunnat utnyttja freden, de rika naturtillgångarna, teknikens och vetenskapens framsteg till ett demokratiskt samhällsbygge som gett goda resultat.

Det beror på att vi fört en framgångsrik ekonomisk politik. Mitt under den värsta internationella lågkonjunkturen sedan 30-talets kris, har vi de senaste åren förmått hålla arbetslösheten nere, öka sysselsättning och välfärd. I internationella tidskrifter berömmar man oss för en föredömlig ekonomisk politik. Man talar

utomlands om det svenska "miraklet".

Kravet på solidaritet

Vi har all rätt att känna glädje över detta. Men vi är rika i en värld med den djupaste fattigdom. Vi lever i fred i en värld av våld och förödande konflikter. Hos väldigt många människor skapar medvetandet här om en känsla av förpliktelse att göra en insats i fredsarbetet, att i praktisk gärning visa internationell solidaritet.

Den svenska utrikespolitiken erbjuder en väg till internationell solidaritet.

Därför är det viktigt att ha fasta riktlinjer för utrikespolitiken. Dess grundval är en konsekvent politik som syftar till alliansfrihet i fred och neutralitet i krig. Vi har under åren från borgerligt håll fått uppleva olika angrepp på den svenska neutralitets- och säkerhetspolitiken. Det har gällt anslutning till atlantpakten, medlemskap i EG, anskaffning av kärnvapen.

Det har varit en viktig uppgift för oss i socialdemokratien att med stöd av en överväldigande folkmajoritet avvisa sådana angrepp på vår utrikespolitik. En socialdemokratisk regering kommer även i fortsättningen att obrottsligt slå vakt om en fast och konsekvent svensk neutralitetspolitik till värn för vårt oberoende. Det innebär en trygghet för Sveriges folk.

Vår utrikespolitik präglas samtidigt av ett aktivt engagemang i arbetet för fred och avspänning och för att finna vägar att begränsa den fruktansvärda kapprustningen.

I Europa kan vi glädja oss åt framsteg i fredsarbetet. Arbetet för avspänning går vidare. Förtryckarregimerna i Grekland och Portugal har fallit. I Spanien går fascismen mot sitt oundvikliga slut, inte som ett utslag av sinnesändring hos de styrande utan som resultat av ett otåligt folks krav på frihet och social rättvisa. I Portugal och Spanien antar den demokratiska socialismens krafter en nyckelroll. Svensk socialdemokrati kommer också i det skede som förestår att stödja deras kamp mot högerkrafterna och mot alla diktatursträvanden.

Utvecklingen i Europa kontrasterar skarpt mot det omfattande förtrycket och våldet i den tredje världen. Vi ser det i Libanon, i Sydamerika och i Södra Afrika.

Till detta påtagliga våld kommer ett mera anonymt men inte mindre allvarligt hot — den ökade fattigdomen och svälten, en otillräcklig biståndsvilja från de rika länderna, en tilltagande upprustning.

Så länge orättvisorna består går det inte att bygga en varaktig fred.

Ty människornas krav på en förändring av sina villkor, på en väg ut ur förtryck och nöd, upplevs starkare än uppmaningar till försakelse och fred. Frigörelsekampen kan hållas tillbaka med våldets övermakt en tid. Men förr eller senare bryter människornas frihetslängtan fram. Vi har sett det i Vietnam, i de f d portugisiska kolonierna. Att söka hejda en sådan utveckling bidrar bara till att skärpa motsättningar och attityder och försvåra framtida samarbete mellan folk och stater. Vi bör istället stödja och underlätta folkens strävanden till oberoende och social rättvisa.

Förtrycket i Södra Afrika

Stockholms Internationella Fredsforskningsinstitut, SIPRI, har i dagarna utförligt dokumenterat riskerna för en kraftig upptrappning av konflikten i Södra Afrika som kan komma att utvidgas till nästa stora internationella slagfält.

Den sydafrikanska apartheidregimens fortsatta förtryck av den afrikanska befolkningsmajoriteten och den illegala ockupationen av Namibia utgör redan i dag en potentiell fara för världsfreden. Dess vita värde hotas visserligen under trycket från nationaliströrelsernas framgångar i de före detta portugisiska kolonierna och utvidgningen av kampen i Zimbabwe och Namibia. Men samtidigt stärker regimen sin förtryckarapparat, bygger upp sitt försvar och söker vinna försäkringar om utvidgat utländskt stöd. Att den vita minoriteten inte tvekar ta till brutalt våld fick vi be-

vittna i Soweto-massakern denna sommar, då nära 200 människor dödades, 1 200 sårades och 1 300 arresterades enligt polisens egna uppgifter.

Ian Smith sade nyligen att Rhodesia och Sydafrika är överens om att de båda länderna kämpar för bibehållandet av västlig demokrati som den vite mannen införde i Afrika. Har dessa människor ingenting lärt? av Vietnam, Mozambique, Angola? Apartheid är av naturen ett våldssystem som bara kan upprätthållas av aktivt våld och förtryck mot den svarta majoriteten. Det är också ett system för socialt och ekonomiskt utnyttjande av de icke vita arbetarna samtidigt som snart 2 miljoner svarta går arbetslösa. Ett samhälle som möter krav på mänsklig värdighet och anständighet med polisbrutalitet och urskillningslöst dödande är inte bara förkastligt, det är dömt till bestående splittring och konflikter.

Vi måste fråga oss om förändringar kan åstadkommas endast genom våld, genom revolution, eller om det finns en fredlig väg att utrota den skymf mot mänsklig värdighet som heter kolonialism, rasism och apartheid. Men vi kan förutse att när människor som söker fred och framsteg endast möts med förtryck och exploatering så kommer de till slut att tillgripa våld.

Risk för stormaktsinblandning

SIPRI-studien pekar också på riskerna av att de omfattande utländska investeringarna kan bidra till att internationalisera konflikten. Landets råvarutillgångar och dess strategiska läge kan tas till intäkt för ytterligare

engagemang för den vita diktaturen. Samtidigt skulle emellertid ett sådant engagemang uppmuntra den andra supermakten till ökade aktiviteter i området.

Det finns således påtagliga risker för att Afrika kan bli ett nytt slagfält mellan vita och svarta och mellan öst och väst. Det är en utveckling som minst av allt afrikanerna önskar.

De afrikanska nationalisterna har alltid haft det nationella oberoendet som främsta målsättning. Deras föreställningar om sitt lands utveckling efter självständigheten var skiftande och ofta vaga, men också där fanns gemensamma drag. De företrädde alla någon form av socialism. De ville inte längre bli exploaterade av de multinationella företagen. Socialismen var ett uttryck för viljan till ett ekonomiskt oberoende och för en strävan att samla folkets krafter till fredlig återuppbyggnad.

Kapitalismen — liksom fö kommunismen — föreföll dem irrelevant, främmande för afrikansk tradition.

Ofta var denna socialism kristet influerad, eftersom ledarna fått sin grundläggande utbildning i missions-skolor.

De var vidare fast beslutna att efter självständigheten undgå att dras in i den globala maktkampen mellan de ledande stormakterna. Strävan till alliansfrihet blev ett föreningsband. Det var en av orsakerna till att de i många fall sökte kontakter med Sverige och socialdemokratin.

Kravet på Europas socialdemokrater

I detta läge borde den europeiska so-

cialdemokratin ha en viktig uppgift, att verka för fred, frihet och social rättvisa.

Europas socialdemokrater spelade en väsentlig roll i ansträngningarna att isolera den grekiska militärjuntan, en politik som bidrog till att fördriva överstarna från makten. Det skedde under den europeiska högerens motstånd.

När Portugals spirande demokrati var hotad tvekade inte socialdemokratin att ge sina partivänner ett politiskt stöd som troligen omintetgjorde en maktlysten minoritets ambitioner och räddade demokratin.

I Afrika är socialdemokratins roll mindre påtaglig och kanske inte, mot bakgrund av våra olika erfarenheter, helt klar för oss alla. Men vi har alla som rika stater eller som f d kolonialmakter ett ansvar och ett bidrag att ge.

Europas arv i Afrika är tungt att bära. Det gäller för oss att inte göra det tyngre.

Vi borde hörsamma varningen från Botswanas president:

”Fortsatt vänskap mellan det oberoende Afrika och västvärlden i framtiden kommer till största delen bero på västländernas attityd till befrielsen av Södra Afrika.”

Vad skall då vår politik bestå av? Låt mig nämna några områden.

För det första bör Europas socialdemokrater verka för att ett tvingande FN-beslut om att stoppa all vapenexport till och militärsamarbete med Sydafrika antas.

För det andra bör vi stödja befrielseörelsernas och de redan självständiga staternas kamp för nationellt oberoende och ekonomisk frigörelse.

Särskilt oroande är de uppgifter som nått oss om fortsatta utländska försök att i en förment kamp mot kommunismen sabotera Angolas självständighet.

För det tredje bör vi utnyttja varje tillfälle att inom FN:s ram driva en effektiv isolerings- och sanktionspolitik mot Sydafrika.

I detta bör ingå ett klart nej till att i någon som helst form erkänna någon av de av Vorsterregimens planerade sk oberoende Bantustans.

För det fjärde bör vi i FN verka för att skärpa sanktionerna och få full tillämpning av dessa mot Rhodesia.

För det femte bör vi med ökad kraft och beslutsamhet verka för ett slut på den illegala ockupationen av Namibia och ge SWAPO vårt stöd.

För det sjätte måste vi på allvar studera frågan om företagsetableringen och nyinvesteringar i Sydafrika och diskutera den attityd som vi skall inta till dessa.

Alternativet till en fredlig omdaning är ett förödande raskrig, som för långa tider skulle förgifta relationerna mellan människogrunder, raser och nationer och äventyra världsfreden.

Därför måste den europeiska socialdemokratin ta sin del av ansvaret.

Borgerligheten och internationalismen

Svensk socialdemokrati har efter måttet av sin förmåga sökt medverka i det internationella fredsarbetet, vi har sökt att i solidaritetens namn ställa oss på de fattigas och förtrycktas sida i deras kamp för frigörelse. Vi skall

inte överskatta betydelsen av vår insats. Men det har på många håll i världen mötts av stor uppskattning och glädje, och de har av andra tillmätts betydelse.

Så mycket står klart: Med en borgerlig regering hade bilden av Sverige ute i världen varit en helt annan.

Tredje världens folk har av erfarenhet lärt sig var Europas högerkrafter står. De partier med vilka de svenska moderaterna vill bilda en högerinternational har aldrig stött en befrielse rörelse eller bekämpat kolonialismen. I stället har företrädare för dessa partier gjort goodwill-resor i Sydafrika, rättfärdigat Vietnamkri-

get, uttalat förståelse för den portugisiska kolonialismens civiliserande mission i Afrika, velat ingripa på de vitas sida i Rhodesia, sänt jättebelopp till Chile för att hejda Allendes valseger, gått emot avspänningen och nu stöder den aktivt yttersta högern i Portugal.

Sveriges ansikte mot världen skall präglas av medmänsklighet och solidaritet.

Den demokratiska socialismen får aldrig stå på kolonialismens och rasismens sida, den måste i varje enskilt fall stå på de fattigas och ge sitt solidariska stöd åt den fortsatta frigörelsekampen i Södra Afrika.